

Akademie výtvarných umění v Praze

Studijní program Výtvarná umění

Ateliér Malba IV

DIPLOMOVÁ PRÁCE

MIRROR, MIRROR ON THE WALL

Vypracovala: Bc. Lucie Rosická

Vedoucí diplomové práce: MgA. Marek Meduna, Ph.D., MgA.

Petr Dub, Ph.D.

Oponent diplomové práce: MgA. Mark Ther

Akademický rok 2023/2024

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat vedoucím diplomové práce MgA. Markovi Medunovi, Ph.D., MgA. a Petrovi Dubovi, Ph.D. za odborné vedení práce a za podporu a trpělivost při jejím vytváření. Děkuji také doc. PhDr. Pavlíně Morganové, Ph.D. za možnost konzultací a osobních setkání za účelem diskuse a zpětné vazby k mé práci.

“Mirror, mirror on the wall, Who’s the Fairest of Them All?” Věta, která zaznívá v pohádce “O Sněhurce a sedmi trpaslících”, jsem použila pro název své diplomové práce. Zlá královna v této pohádce chce být stále tou nejkrásnější v celém království a neustále kontroluje tento stav prostřednictvím svého kouzelného zrcadla, které ji jednoho dne, místo její podobizny, ukáže mladou dívku - Sněhurku. To královnu rozčílí natolik, že se Sněhurku rozhodne zabít. Konec tohoto příběhu je asi všem notoricky známý. Pro mě byla ale důležitá část o interakci s kouzelným zrcadlem, které nám odpovídá na vše co chceme a tak nápadně připomíná chytré telefony a sociální sítě. Neustále kontrolujeme a hledáme, podobně jako královna, ujištění pomocí “lajků”, komentářů a sledujících v našich kapesních verzích kouzelného zrcadla. Kontrolujeme zdali jsme stále nejhezčí, jestli naše dovolená byla dost estetická a jestli děláme kvalitní umění.

Tato témata jako krása, pozorování a focení chytrými telefony se za poslední roky výrazně promítla do mých děl. Podvědomě mě tato témata: zkoušení, hledání a současnost ve které žiji, táhla k práci s autoportréty. Tento druh práce s autoportrétem pro mě začal být nejpřirozenější možností jak vyjádřit své myšlenky. Určitě na to mají vliv i všudepřítomná zrcadla, focení, “selfies” ale i má krátká intenzivní kariéra modelky. Přišlo mi to, jako jediná správná a upřímná forma, přes kterou jsem schopna komunikovat to co cítím. Zároveň práci s autoportréty bezpochyby ovlivnily i mé problémy s poruchami příjmu potravy, kterými jsem si v dospívání prošla. Také šlo v podstatě o strávený čas díváním se na své tělo, které ale v mé hlavě vypadalo jinak, než ve skutečnosti.

Ve své práci se dlouhodobě snažím o reálné zachycení dnešní doby se všemi aspekty, které jako stále ještě mladá žena vnímám. Všechny její, v momentech kýčovitě krásy i paradoxní momenty, na které chci svou prací upozornit. Moment autoportrétu pro mě dnes začíná být i mnohem zajímavější z hlediska jeho časovosti. Zachycovat své, často nahé tělo nyní, jaké je, jak vypadá, jak se vzhledem k mému aktuálnímu těhotenství proměňuje a jak bude vypadat za deset, dvacet let bude důležitým faktorem, na který bych ráda upozornila. Nahá těla na mých obrazech nemají mít kvality pornografické, ale spíš komunikační. Já sama vnímám nahou figuru jako tělo, v podstatě “čisté plátno” se kterým mohu v obraze dál pracovat. Pokud bych už tělo oblékla do oblečení, automaticky bych mu tím přiřadila určitou osobnost, situaci, společenskou vrstvu, náladu, případně roli, kterou bych chtěla, aby figura hrála. Tyto role krásně ilustruje ve své práci například Cindy Sherman.¹ V některých dílech s oblečením pracuji účelně, ale pro tuto sérii jsem chtěla pouze pracovat s “čistým tělem”.

V počátcích mé diplomové práce jsem si myslela, že budu pokračovat bez velkých experimentů a ladně navazovat na svou předešlou práci - prošívání obrazy, napnuté na rámech. Nicméně v průběhu práce mě ovlivnilo několik faktorů. Konzultace s mými vedoucími práce Markem Medunou, Petrem Dubem, konzultantkou paní docentkou Pavlínou Morganovou, i oponentem Markem Therem. Dalším faktorem byla absolvovaná rezidence v Karlových Varech, během které se mi podařilo dostat se k možnosti nechat své, z velké většiny měkké a poddajné, prošívání obrazy “zkamenět” v místní vřídlovcové vodě. *“V podzemí hlavního vřídla, se provádí proces „pokamenění“. Ten spočívá ve sprchování předmětů, na jejichž povrchu se tvoří povlak minerálů. Je to další jedinečná zajímavost, kterou má na svědomí místní voda. Dříve se takto nechávaly pokamenit různé předměty jako například listy, dřevěné figurky, raci, dětské botičky, talíře,... Proces lze aplikovat skoro na každý povrch s určitou hrubostí, tak aby se na něj sintr dobře přichytil. Dnes se zde vyrábí karlovarské růže. Růže se nechává máčet přibližně týden při teplotě vody cca 80°C.*

¹ (Porter 195)

*Po týdnu máčení se na povrchu vytvoří vrstva sintru s tloušťkou okolo 2 mm. Na vzniklé struktuře je pak dobře vidět, jak se minerály usazují a tvoří pokaždé jedinečnou formu.*² Své sochy takto nechávala pokamenit i umělecká skupina Rafani. Má díla se mi kvůli rozměrům nepodařilo umístit do zmíněných pokameňovacích místností, ale byla namočená přímo ve vodní lázni u místa, kde se odpouští zbytková vřídlovcová voda do řeky. Osobně mě na této technice bavilo její téměř neoddělitelné sepětí s kýčovými suvenýry. Tímto nadšením mě dost možná ovlivnila kapitola "Turista, suvenýr a kýč" od Tomáše Kulky, jehož knihu jsem ve Varech četla.³ V karlovarské vodě se mi podařilo nechat zkamenět několik textilních objektů.⁴

Vřídlovcová voda a proces zkamenění pro mě myšlenkově otevřeli úplně novou neprobádanou cestu volných asociací, která se nakonec snoubí s tématem, na němž pracuji: odrazy, krása, dívání se a pohledy (resp. prohlížení se). Vzpomněla jsem si na mýtus o bájně Medúze a zkamenění těch, co na ni pohlédli. Právě tato Medúza, její pohled, i pohledy dalších párů očí hadů, a následek proměny v kámen všech těch co na ni pohlédli, mi přišla jako vhodná paralela pro mé téma. Podobně jako pohled na Medúzu způsobil zkamenění v klasickém mýtu, dnešní neustálé pohledy na obrazovky chytrých telefonů mohou vést k jakémusi podobnému stavu pasivity a ztráty interakce se skutečným světem kolem nás. Když se člověk soustředí na svůj telefon nebo tablet, může ztratit kontakt s okolím a "zkamenět" prostor. Zároveň i fotografování pomocí chytrých telefonů je často spojeno s momentálními "trendy" pózami a statickými situacemi. Lidé jsou vystaveni stále více zájmu o vytvoření dokonalých a „zdokumentovaných“ okamžiků, což může snižovat spontánnost a přirozenost interakcí. Kamennost reflektuje i to, jak se stáváme stále více závislími na technologiích, začínáme trávit více a více času jen jako pasivní konzumenti obsahu. Tato pasivita a izolace od fyzické reality může vést i mentálně právě k pocitu zkamenění nebo stagnace ve vnímání a interakce s okolním světem. Podobně jako Medúza odvracela pohledy lidí a izolovala je ve svém vlastním světě, i moderní technologie, jako sociální média a algoritmy, mohou vytvářet digitální "filtry bubliny", které omezují naše vnímání a vystavují nás jen určitému typu obsahu a názorů. Tato analogie mi pomohla lépe rozkrýt další smysl mých děl a snažit se o lepší porozumění závislosti na technologiích a jejich dopad na naše chování a vnímání světa. Ukázalo mi to, jak můžeme být "zkamenění" nebo izolováni svými zařízeními a digitálními prostředími.⁵

Také se mi během rezidence otevřela ještě jedna cesta, kterou jsem ve své tvorbě dlouhou dobu hledala, a to opustit klasický napínací rám, jít za hranice rámu a víc využít vlastností látky. V podstatě od chvíle, kdy jsem ušila jedno "testovací dílo", jsem se nemohla ubránit myšlence, že právě toto by mohla být cesta, jak se vypořádat s diplomovou prací. Tedy nejen klasickými obrazy, ale vytvořit dílo hodné velikosti ateliéru, které by "dýchalo", bylo v prostoru a zároveň by posunulo moji práci do téměř pro mě neprobádaných vod. Po příjezdu z rezidence jsem začala pracovat na obraze, který by měl pokrýt celou jednu stěnu ateliéru, zhruba v rozměru 9 x 6 metrů. Náměty na díle mapují deníkově můj život za posledního půl roku. Dílo vzniklo postupně, po částech velkých přibližně 2,7 x 2,3 metrů a měřítko figur, detailů i celků je nesourodé a mění se. Poprvé v celku je instalované až na stěně ateliéru, což pro mě osobně bylo také jednou z velkých výzev. Nejen že měřítko díla významně přesahuje všechny mé dosavadní obrazy, ale zároveň i to, že výsledek byl

² (Novák 7)

³ (Kulka 150)

⁴ *Některá z děl, která byla namáčená ve vodě na viditelných místech, mi bohužel někdo odcizil. Nicméně na tuto skutečnost jsme se připravila a zbytek děl měla schována pod mostem v místech, kde na ně kolemjdoucí neviděli.

⁵ (Suchý)

opravdu nejistý, kvůli sestavování díla po kusech. Formát tohoto díla a jeho náměty mohou v celku působit jako pohled do domečku panenek, kde každý díl (každá místnost domečku) otevírá téma a dokumentuje mé myšlenky i zážitky. Mým záměrem je, aby dílo svou velikostí zahltilo diváka, aby byl dílem obklopený a aby s ním musel, chtěl nechtěl, strávit delší čas pro to, aby ho přečetl. Samotná mnoho námětovost díla má evokovat pocit konzumace informací o životě jiných, podobně jako na sociálních sítích. Je to i velmi intimní náhled do vzpomínek a zážitků mě samé, které i svým zpracováním na volné látce, jako by se trochu rozpadaly, nebyly kompletní a byly zastřené v nejasné mlze. Dílo jako celek je pojaté spíše monochromaticky a figury jsou často nahé, oblečení je použito velmi zřídka, kvůli jeho silnému významu a propojení s konkrétní dobou, stylem i vkusem. *“Textil je předobrazem jako typ lidské kůže, který je ústředním prvkem pro uchování, skrývání, rozvíjení nebo odkrývání svého smyslu a svého já.”*⁶ Konkrétní témata, které dílo otevírá je obecně vztah k vlastnímu tělu, jak o něj pečujeme, co prožívá a jak ho prezentujeme. Dále lze vyčíst i odkazy směřované k sexualitě, sexting, nahé selfies, masturbace, antikoncepce i těhotenství. Dalším nosným tématem je bezpochyby otevřenost přátelství i dokumentace konkrétních situací a zážitků pomocí deníkového zápisu.

Instalaci doplňují díla, která vznikla během zmíněné rezidence v Karlových Varech. Důležitým instalačním prvkem je malé, vřídlovcem zkamenělé dílo. Instalováno je tak, aby motiv obrázku, obličej zakrytý telefonem, v podstatě fotil celý velký obraz před ním. Kamenný obličej tak bude svou energii “věčnosti” přenášet na deníkové motivy vyšívané na velkém díle.

Technicky díla navazují na mou předchozí práci, kdy vrstvim samet s vatelínovou výplní a tento “sandwich” následně prošívám na šicích strojích. Některá díla poté následně dokončuji pastely, dekorativní kosmetikou po záruce, airbrushem, nebo detaily vytvořenými zapékacími gelovými laky na nehty. Novinkou však pro mě byla díla, kde vatelín není v pozadí, jen jako vycpávka, ale je na hlavní straně díla.

Během studia v malířském ateliéru jsem již od prvního ročníku tíhla k experimentům s materiály. Absolvovala jsem stáž v ateliéru scénografie na DAMU a několikrát jsem konzultovala svou práci s vedoucími z UMPRUM z ateliéru textilní tvorby a módy. K textilu jsem měla vždy blízko a jsem vděčná za to, že jsem v ateliéru malířství dostala dostatečnou volnost najít si svou vlastní cestu podobnou figurální malbě v kombinaci s vášní pro textil.

Když se zpětně dívám na svou práci, vnímám vlivy a umělce, kteří mě ovlivnili. Samotná česká historie se zdá být “protkaná vlákny” textilu, například modrotisk, krajkářství, Kybalova škola, technika Art protis a další.⁷ Z autorů to jsou bez pochyby díla Věry Boudníkové-Špánové, s jejíž díly jsem měla tu čest vystavovat v roce 2023. Dalšími jsou určitě Alena Kučerová, Jana Želibská, nebo Michal Pěchouček.⁸ Z umělců mé generace je pro mě důležitá práce Elišky Konečné, nedávné absolventky AVU, Markéty Kratochvílové

⁶ (Liška and Mudry 2023) v aj. originále: *“The textile is a foreground as a type of skin, central for enclosing, withholding, expanding or unfolding meaning and self.”*

⁷ (Pecháčková and Vinglerová 64)

⁸ *S prací Michala Pěchoučka jsem byla často srovnávána, proto jsem s ním osobně konzultovala, přes jistou vizuální blízkost jsou naše přístupy rozdílné: Pěchouček nad materiály a technikou šití přemýšlí spíše jako malíř, který malbu nahradí, zjednoduší textilem. Zároveň mi z vlastního pozorování jeho práce přijde, že se do ní propisuje jeho práce s fotografií a videem - “jako kdyby chtěl přenést do obrazu něco až příliš skutečného”. Také díky použitým textiliím dokáže velmi snadno navodit určitou dobu, situaci a atmosféru. V mé práci spíš cítím, že je pro mě podstatná materiálová haptičnost. Potřebuji být s dílem v úzkém kontaktu a ne jen zprostředkovaně, například skrze štětec. Mám radost, když mi “roste pod rukama”. Také se do práce hodně propisují současné módní trendy. Ne jen barvy nehtů, ale i materiály, doplňky i nové technologie. V neposlední řadě se mi líbí kontrast jemného vyšívání úzké jehly a nitě a velkých hlučných šicích strojů se kterými pracuji.

(zvlášť *Enfant terrible*, 2014), dílo Kláry Hosnedlové, obzvlášť její instalace a výšivky z posledních let, nebo práce vyšívaných SMS Venduly Chalánkové (z let 2003-2004). Ze zahraničí to je obzvlášť Jakob Lena Knebl, Judy Chicago, Kris Lemsalu, Nana Madl (zvlášť dílo *Shopping mall selfies*, 2023), nebo Emma Talbot a její instalace “A journey you take alone”.

Co se týká reflexe mé práce, tak tu, kvůli složitosti a velikosti díla, jsem mohla provést až v ateliéru, kde bylo dílo poprvé instalováno v jednom kuse. Od mého původního záměru jsem se bezpochyby odpoutala. Dílo není tolik prostorová reaalizace, jak jsem si původně představovala, nicméně s výsledkem jsem osobně spokojená, protože to pro mě znamenalo výzvu. Cítím, že finální dílo je opravdu můj produkt, na kterém mě samotná práce nesmírně naplňovala.

Obrazová příloha:

Zdroje:

- 1) Kulka, Tomáš. Umění a kýč. Leda, 2022.
- 2) Liška, Pavel, and Robin R. Mudry, editors. Textile Manifestoes. UMPRUM, 2022.
- 3) Novák, Dominik. Nerost. Bakalářská práce. Vysoká škola Uměleckoprůmyslová v Praze, 2021, p. 14.
- 4) Pachmanová, Martina. Zrození umělkyně z pěny limonády: genderové kontexty české moderní teorie a kritiky umění. Vysoká škola uměleckoprůmyslová v Praze, 2013.
- 5) Pecháčková, Emma, and Markéta Vinglerová, editors. Pocta suknu: textil v kontextu umění. Nadační fond 8smička, 2018.
- 6) Porter, Charlie. What Artists Wear. Penguin Books, 2021.
- 7) Suchý, Adam. Odpojení od sebe. Podcast. web Psychologie, 2022, https://psychologie.cz/odpojeni-od-sebe/?fbclid=PAAaan2i2idLkLKYjcQaoGhWUol9fOXkrz4LYHcECWJerL52I06LZio9s9EsQ_aem_AWrRy2PM5lfqqDHMk5W2I69CHw0VAzHOPB3yT6umuXALrmdleNPuCGFa8VFN6149OaY. Accessed 1. duben 2024.